

IZ UDRUŽENJA POLJOPRIVREDNIH DOBARA NRH

Proizvodni pokusi

Udruženje je i 1957. kao i ranijih godina postavilo pokuse sa našim glavnim ratarskim kulturama. Cilj je tih pokusa da se poveća proizvodnja po jedinici površine i da se rezultati postignuti u nauci provjere u praksi. U 1957. godini bili su postavljeni u režiji Udruženja proizvodni pokusi s pšenicom, kukuruzom, šećernom repom, konopljom, silažnim kukuruzom, kao i pokusi sa potpunom mehanizacijom proizvodnje pojedinih glavnih kultura kao na pr. šećerne repe.

Pšenica

U 1957. god. bili su pokusi s pšenicom U-1 na 6 poljoprivrednih dobara i to: Vukovaru, Osijeku, Orlovnjaku, Ruđinama, Senkovcu i Martijancu. Cilj je pokusa bio, da se ispita produkciona sposobnost pšenice U-1 u odnosu na pojačanu agrotehniku, kao i mogućnost maksimalnog povišenja prinosa po jedinici površine. Veličina parcela u pokusu kretala se od 2-4 ha. U svakom pokusu bile su dvije parcele iste veličine i to parcela sa oznakom A i parcela s oznakom B. Na svakoj od tih parcela bile su primijenjene različite doze umjetnih gnojiva i dodavane u različito vrijeme. Na temelju analize rezultata pokusa vidi se sljedeće:

- a) Proizvodni potencijal sorte U-1 kreće se u našim uvjetima od 32-44 mtc po ha. To je uslovljeno time, da se postigne gustoća sklopa od 450-480 klasova po m². To bi ujedno bila i optimalna gustoća klasova na m² za tu sortu. Prema tome, ukoliko se želi postići veći prinos treba tražiti novu selekciju koja će moći dati taj povećani prinos. Udruženje i u 1958. godini provodi takav pokus, da se za naše uvjete čim prije pronađe visokorodna sorta.
- b) Pokus sa pšenicom U-1 ujedno je pokazao koliko postotak sjemena kod sjetve propada, pa i uz najbolju agrotehniku, iako je za sjet-

vu upotrebljeno sjeme propisane čistoće i kljavosti. Taj se postotak kreće i iznad 20%. Uzroci, radi kojih propada taj procenat zrna kod sjetve još nisu potpuno utvrđeni. S tim smanjenjem nicanja sjemena treba računati u praksi kod određivanja količine sjemena za sjetvu.

- c) Gustoća sklopa može se u znatnoj mjeri popraviti busanjem, jer pšenica U-1 ima veliku sposobnost busanja. Faktor busanja kreće se od 1,05-1,6.
- d) Interesantan je podatak iz uspoređenja rezultata dobivenih na parceli A) i parceli B). Kod U-1 dodavanjem povećanih doza umjetnih gnojiva u proljeće kod prihranjivanja nije se uspjelo povećati produkciju po klasu, kao što se očekivalo. Taj je podatak vrlo važan za praksu i treba ga svakako dalje ispitivati.
- e) U pokusu se ujedno pokazala i znatna razlika između stvarnog prinosa dobivenog vršenjem i prinosa koji je izračunat na temelju elemenata produkcije po klasu i broja klasova na m². Ta razlika kreće se od 150-1.500 kg po ha. Narednim pokusima morat će se utvrditi i ispitati kako dolazi do tako velikih razlika, kao i koji su faktori koji dolaze kod toga do izražaja. Pokusi sa pšenicom organizirani su uz stručnu suradnju Zavoda za ratarstvo, Zagreb.

Šećerna repa

Pored pokusa s pšenicom postavljeni su i pokusi sa šećernom repom i to na poljoprivrednim dobrima »Orlovnjak« i »Maksimir«. Cilj je pokusa bio da se pronađe sorta šećerne repe, koja pored velike mase korijena, daje i veliku količinu zelene mase lišća, koje će se moći korisno upotrebiti za silažu. Sjetvom takve sorte šećerne repe poljoprivredna dobra doći će do novih izvora hrane za stočarstvo. U pokusima, dobre rezultate dale su šećerne repe sa oznakom Beta y 19, koja je dala 504 mtc lista po ha i 618 mtc korijena, za-

tim Beta K 91, koja je dala 689,6 mtc korijena i 353 mtc lišća, a digestija od te sorte bila je 19,7. Od naših domaćih selekcija najbolji rezultat dala je selekcija Aleksinac i to 649 mtc korijena i 388 mtc lista sa digestijom 18,5. Ovi su pokusi provedeni uz stručnu suradnju Poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Zagrebu. Te su selekcije ujedno pokazale i veću otpornost na cercosporu. Na temelju rezultata ovih pokusa Udruženje je poduzelo korake kod Saveza poloprivrednih komora FN Rj i osiguralo za pokuse u 1958. godini uvoz sjemena raznih sorti šećerne repe, koje daju pored velike mase korijena i veliku zelenu masu lišća, a koje pokazuju i svojstva otpornosti na cercosporu.

Kukuruz

Udruženje je isto tako provodilo pokuse s kukuruzom i to radi ispitivanja optimalne gustoće sklopa (40-42.000 biljaka na ha), zatim različitih razmaka i načina sadnje, kao i način i vrijeme prihranjivanja kukuruza tokom vegetacije. Pokusi su provedeni na poljoprivrednim dobrima Vukovar, Osijek, Đakovo, Rudine, Orlovnjak i Virovitica.

Kukuruz za silažu

Da bi se dobio što bolji kukuruz za silažu, postavljen je pokus s raznim sortama kukuruza na fakultetskom dobru Maksimir. Pokus je postavljen sa sortom Arizona u komparaciji sa hibridom Iowa 43,16 zatim Vukovarskim zubanom, šidskim zubanom, te zubanom M 197 i M 299. Pokus se provodio uz stručnu suradnju Poljoprivrednog fakulteta u Zagrebu.

Konoplja

S konopljom se provodio pokus radi povećanja prinosa po ha. Naš domaći sjemenski materijal toliko je iskrižan s raznim sortama, da se ni uz primjenu pojačane agrotehnike i gnojenja ne mogu postići zadovoljavajući prinosi. Stoga je Udruženje u proljeće 1957. godine nabavilo u Italiji 20 kg superelitnog sjemena konoplje sorte Bologna - Belaria. To je sjeme umnoženo na poljoprivrednim dobrima

Martijanec i »Borac« - Prelog. U uzgoju spomenuta konoplja dosegla je visinu preko 320 cm, te se očekuje da će se sjetvom takvog sjemena moći postići prinos stamblike od 140 mtc po ha. Na tim poljoprivrednim dobrima proizvedeno je 1.000 kg elitnog sjemena te sorte konoplje.

Ostali pokusi

Pored navedenih pokusa Udruženje je organiziralo i pokuse na suzbijanju cercospore kod šećerne repe sa raznim domaćim i stranim preparatima, zatim na poljoprivrednom dobru »Jelas polje« postavljen je pokus da se utvrdi kako dubina oranja utječe na prinos šećerne repe, i koja je optimalna gustoća sklopa, te da se ispituju različite doze i kombinacije umjetnih gnojiva. Pošto je taj pokus vezan na proučavanje i drugih faktora, naročito analize tla na različite elemente, to se pokus nastavlja i u 1958. godini. Isto tako, provedena su i ispitivanja na potpunoj mehanizaciji radova na pojedinim kulturama, kao na pr. na šećernoj repi na P.D. Orlovnjak. Ova se ispitivanja nastavljaju u slijedećoj godini. Na poljoprivrednom dobru »Jelas polje« proveden je i pokus presađivanja kukuruza sa specijalnim strojem. Taj je pokus naročito interesantan jer je to prvi pokus takve vrste kod nas. Svrha je tog pokusa da se ispita, dali je moguće da se u istoj godini, na istim površinama, nakon skidanja usjeva žitarica presadi kukuruz koji će normalno dozoriti. U ovoj godini taj je pokus proveden na manjoj površini i to pod nepovoljnim vremenskim uslovima, jer je temperatura za vrijeme presađivanja iznosila +32°C, tako da taj pokus nije dao one rezultate, koji su se očekivali i koji su već djelomično postignuti u drugim zemljama, kao na pr. u Italiji i u Njemačkoj. Radi toga će se i taj pokus ponoviti u slijedećoj godini.

Izobrazba rukovodilaca poljoprivrednih dobara

Koncem decembra 1957. godine u organizaciji Udruženja održan je višednevni seminar za direktore poljoprivrednih dobara Hrvatske. Svrha

seminara bila je da se direktori i stručnjaci poljoprivrednih dobara što bolje upoznaju s problemima rukovođenja i organiziranja rada i proizvodnje na gospodarstvu, odnosa u poduzeću; odnosa radnog kolektiva prema poduzeću i poduzeća prema njima, organizacija vlastitog rada direktora poljoprivrednog dobra i sl.

Na seminaru je učestvovalo 120 stručnjaka i direktora sa poljoprivrednih dobara Hrvatske, a bilo je i nekoliko učesnika iz NR Bosne i Hercegovine i LR Slovenije. Seminarski rad odvijao se kroz predavanja stručnjaka Saveznog centra za izobrazbu rukovodećih kadrova u privredi, Centra za proizvodnost u Zagrebu, stručnjaka iz Udruženja i sa pojedinih poljoprivrednih dobara, zatim kroz rad grupa o pojedinim problemima, te konačno kroz diskusiju i filmove.

Među temama koje su bile obrađene i o kojima su pojedine grupe raspravljale i donosile zaključke navodimo:

- organizacija poljoprivrednog dobra,
- narav rukovođenja: organizacija vlastitog rada direktora;
- izobrazba i unapređivanje osoblja; izobrazba direktora i ostalog osoblja, briga za zamjenika i dr.
- zadovoljstvo kolektiva - faktor produktivnosti rada; psihologija rada, uticanje na pravilan odnos u radnom kolektivu briga za čovjeka i njegov standard;
- organizacija proizvodnje - naučna organizacija rada;
- racionalna organizacija proizvodnog procesa u ratarstvu i stočarstvu;
- vršenje analize poslovanja i korišćenje raspoloživih podataka;
- kontrola izvršenja zadataka; kojim elementima treba raspolagati direktor poljoprivrednog dobra za uspješno rukovođenje i interveniranje u toku proizvodnog procesa.

Na seminaru se naročito raspravljalo o faktorima, koji utječu na produktivnost rada. Pojedine grupe izradile su svoje zaključke o tom problemu i konačno je sastavljen redosljed faktora, koji su od većeg značaja za produktivnost rada na poljoprivrednim gospodarstvima.

Ovaj seminar bio je samo uvod u niz sličnih seminara, koje će Udruženje u toku 1958. godine organizirati za stručnjake poljoprivrednih dobara, u cilju njihove izobrazbe i osposobljavanja za što bolju organizaciju rada i proizvodnje na gospodarstvu.

Selekcijski rad u ovčarstvu 1957. godine

Kao i u govedarstvu i svinjogojstvu, organiziralo je Udruženje selekcijski rad u ovčarstvu na poljoprivrednim dobrima, kao i kontrolu proizvodnosti ovaca. Početkom 1956. godine broj ovaca na poljoprivrednim dobrima Hrvatske iznosio je 26.637 grla, a početkom 1957. godine 21.578 grla. Smanjenje ovaca nastalo je iz razloga što su pojedina dobra napustila uzgajanje ovaca, a s druge strane uslijed izlučivanja neprikladnih ovaca za daljnji uzgoj (selekcija). Tokom 1957. godine na pojedinim dobrima broj ovaca je opet porastao, tako da koncem 1957. god. broj ovaca iznosi oko 27.000 grla. Od ovoga broja 69% čine rasplodne ovce, šilježad 23%, a ostalo su janjad, rasplodni ovnovi i ostale ovce.

Srednja prosječna plodnost za sva stada iznosila je u 1957. godini 92,15% sa varijacijama od 54 do 132%, što znači da se u prosjeku od 100 ovaca dobije 92 janjadi.

Prosječan mortalitet kod 33 analizirana stada iznosi 7,3% s varijacijama od 0,1 do 38%. Kod odraslih grla prosječni mortalitet iznosi 5,64%.

Ovčarska proizvodnja orijentira se na poljoprivrednim dobrima sve više u pravcu uzgoja vuna-meso. Proizvodnja vune je na poljoprivrednim dobrima u stalnom porastu, a paralelno se radi na sistematskom poboljšavanju kvalitete vune. Tako je postignuta prosječna proizvodnja vune kod kontroliranih stada:

Pasmina	Prosjek kg	Maksimalno kg
Cigaja	3,14	4,40
Merino prekos	4,21	5,63
Merino lest	4,76	6,15
Pram. x merino	2,35	3,85

U poslijeratnom periodu prvo stado u tipu merina nabavljeno je 1947. godine u Francuskoj i smješteno na PD Našice. Dvije godine

kasnije formirano je matično stado kod uprave Jasenovac na Belju uvozom 150 ovaca tipa Rambuje i Prekos. Sada postoje na 8 poljoprivrednih dobara matična stada merino tipova, koja mogu proizvesti oko 400 muških rasplodnjaka tipa merino.

Akcija merinizacije počinje jače na dobrima 1955. godine, a u 1957. godini njome su bila obuhvaćena sva stada na poljoprivrednim dobrima. Upotreba kvalitetnih rasplodnjaka jedna je od osnovnih mjera za podizanje produktivnosti.

Daljnja značajna mjera za podizanje produktivnosti jest primjena selekcije kod matičnih i proizvodnih stada. Osim toga poduzimaju se i druge mjere (pravilan uzgoj i ishrana, zoohigijenske mjere i dr.) u cilju intenziviranja ovčarske proizvodnje.

Godišnja skupština udruženja

U vezi donošenja novog Zakona o udruživanju u privredi održana je VI. redovita godišnja skupština Udruženja poljoprivrednih dobara Hrvatske 1. II. 1958. godine u Zagrebu. Osnovni referati kao i diskusija kretali su se oko problema stočarstva, investicione izgradnje i plasiranja proizvoda.

Skupština je donijela novi statut udruženja, po kojem se dosadašnji naziv »Udruženje proizvodnih poduzeća« mijenja u Stručno udruženje poljoprivrednih dobara Hrvatske. Osim toga u statutu su predviđeni zadaci i organizacija udruženja onako, kako to dosadašnja praksa zahtijeva, a odredbe novog zakona omogućuju.

Donesen je niz zaključaka o osnivanju posebnih ustanova udruženja, zatim posebnih fondova s određenom namjenom za unapređenje pojedine grane, kao i proračun prihoda i rashoda za 1958. godinu. Izabrani su i novi organi udruženja.

Na temelju konstatacija o stanju na poljoprivrednim dobrima Hrvatske i tendencija razvoja pojedinih proizvodnih grana, kao i na temelju prijedloga iznešenih u diskusiju, skupština je utvrdila, da pred poljoprivrednim dobrima i Udruženjem u 1958. godini i narednom periodu stoje naročito slijedeći zadaci:

- Početkom 1958. godine treba prije svega završiti izradu perspektivnog programa za svako pojedino dobro, izraditi investicione programe i podnijeti zahtjeve za investicione kredite;

- Raditi dalje na modernizaciji proizvodnje u ratarstvu, brže mijenjati tehnološki proces tamo gdje za to postoje uvjeti, dosljednije vršiti mehanizaciju kompletnih procesa proizvodnje pojedinih kultura u cilju postizavanja visokih prinosa, ekonomičnosti ulaganja i jeftinije proizvodnje;

-Punu pažnju posvetiti stočarstvu, brže povećati broj goveda, svinja i ovaca. Izvršiti bržu preorijentaciju na produktivnije pasmine, dosljednije provoditi modernizaciju držanja i ishrane stoke. Povećati rentabilitet stočarstva podižući prinose krmnog bilja;

- Sistem nagrađivanja provesti dosljedno u svim granama proizvodnje na bazi daljnjeg poboljšanja plaćanja po jedinici proizvoda. Naročito raditi na usklađenju platnih stavova za određene prinose, te ovim sistemom obuhvatiti sve radnike i službenike;

- Smjelije koristiti investiciona sredstva naročito za kompleksnu mehanizaciju i za stočarstvo. Uskladiti uvoz opreme sa stvarnim potrebama i uvjetima za primjenu kod nas. Osim toga poduzeti mjere za blagovremeno snabdijevanje opremom, umjetnim gnojivima i ostalim reprodukcijom materijalom i sredstvima proizvodnje.

- Omogućiti i olakšati investicionu izgradnju neizgrađenih dobara;

- Organizirati plasiranje proizvoda i pitanju tržišnosti posvetiti najveću pažnju;

- Posvetiti najveću pažnju uzdizanju kadrova i poboljšati uslove života i rada radnih kolektiva. Uspostaviti još užu suradnju s fakultetima i naučnim zavodima u cilju prenošenja nauke u praksu.

Društveno upravljanje podići na još veću visinu i pomoći organima upravljanja da uspješno rješavaju sva pitanja organizacije rada i proizvodnje na gospodarstvu.

S. M.